

Dr hab. Katarzyna Banasik, prof. KAAFm

Kraków, 31.08.2022 r.

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
Wydział Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych
Kierownik Katedry Prawa Karnego i Postępowania Karnego

RECENZJA

w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego Pani dr Magdaleny Kowalewskiej – Łukuć

1. Formalnoprawne podstawy sporządzenia recenzji

Funkcja recenzentki w postępowaniu habilitacyjnym dr Magdaleny Kowalewskiej-Łukuć została mi powierzona przez Radę Naukową Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego na mocy uchwały nr 116/2022 z dnia 13 lipca 2022 r. w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego dr Magdaleny Kowalewskiej-Łukuć, w związku z pismem Rady Doskonałości Naukowej z dnia 4 lipca 2022 r. (znak pisma DRKN.Z5.400.45.2022), na podstawie art. 221 ust. 5 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 574, ze zm.).

2. Przesłanki nadania stopnia doktora habilitowanego

Przesłanki (warunki) nadania stopnia doktora habilitowanego określone są w art. 219 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (p.s.w.n.). Zgodnie z tym przepisem stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;

2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:

a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub

b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub

c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;

3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

3. Podstawowe dane o Habilitantce, w tym o posiadaniu stopnia doktora

Z informacji podanych w autoreferacie wynika, że Pani Magdalena Kowalewska-Łukuć uzyskała dyplom magistra prawa w 2011 r. na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Warto nadmienić, że w tym samym roku ukończyła 5-letnie stacjonarne studia magisterskie w Instytucie Psychologii na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i uzyskała dyplom magistra psychologii. W 2011 r. rozpoczęła na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu stacjonarne studia doktoranckie na kierunku prawo, w trakcie których przygotowała rozprawę doktorską pod tytułem *Zamiar ewentualny w świetle psychologii*. Promotorem jej rozprawy doktorskiej był prof. dr hab. Łukasz Pohl. Recenzentami byli prof. dr hab. Tomasz Kaczmarek i prof. dr hab. Leszek Kubicki. Pani mgr Magdalena Kowalewska-Łukuć obroniła rozprawę doktorską w dniu 2 października 2014 roku. Stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk prawnych w zakresie prawa został jej nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 21 października 2014 r., o czym świadczy włączona do przedstawionej mi dokumentacji kserokopia dyplomu doktorskiego.

Pani Magdalena Kowalewska-Łukuć wkrótce po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych została zatrudniona na stanowisku adiunkta w Katedrze Prawa Karnego Wydziału

Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. W latach 2014-2015 była zatrudniona na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz w Wyższej Szkole Umiejętności Społecznych w Poznaniu na podstawie umów cywilnoprawnych, w celu prowadzenia zajęć dydaktycznych z zakresu prawa karnego. W latach 2011-2013 była zatrudniona na stanowisku p.o. asystenta sędziego w Sądzie Okręgowym w Poznaniu. Od 2014 r. współpracuje z Kancelarią Prawną Filipiak Babicz Legal sp. k. w Poznaniu w charakterze prawnika-konsultanta. Obecnie nadal jest pracownikiem badawczo-dydaktycznym Uniwersytetu Szczecińskiego.

Z podanych wyżej informacji jasno wynika, że Pani Magdalena Kowalewska-Łukuć posiada stopień naukowy doktora, spełniając tym samym podstawowy warunek w postępowaniu o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego.

4. Ocena spełnienia przez Habilitantkę warunku określonego w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n.

4.1. Ocena osiągnięcia naukowego w postaci monografii, o której mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a p.s.w.n.

We wniosku habilitacyjnym z dnia 28 marca 2022 r., skierowanym do Instytutu Nauk Prawnych Uniwersytetu Szczecińskiego, złożonym za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej, Pani dr Magdalena Kowalewska-Łukuć wniosła o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne, podając jako osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego swą monografię naukową zatytułowaną „Wina w prawie karnym”, opublikowaną przez wydawnictwo Wolters Kluwer w Warszawie w 2019 roku (ISBN 978-83-8160-372-0). Również w autoreferacie, w punkcie 4 zawierającym omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n., Habilitantka wskazała i szczegółowo przedstawiła tę właśnie monografię.

Z przepisu art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a p.s.w.n. wynika, że monografia należąca do osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny ma być monografią naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a p.s.w.n. Legalna definicja monografii naukowej została

ujęta w przepisach rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 661). Według § 10 ust. 1 tego rozporządzenia monografia naukowa jest to recenzowana publikacja książkowa: 1) przedstawiająca określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy; 2) opatrzona przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym.

Odnosząc się w tym miejscu do powyższych wymogów należy stwierdzić, że monografia autorstwa Pani dr Magdaleny Kowalewskiej-Łukuć jest publikacją książkową recenzowaną. Recenzentem wydawniczym przedmiotowej monografii była prof. UŁ dr hab. Agnieszka Liszewska. Spełniony został również wymóg dotyczący wydawnictwa. Należy podkreślić, że przedmiotowa monografia została wydana przez renomowane wydawnictwo prawnicze (Wolters Kluwer; Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.). Do spełnienia przez monografię zatytułowaną „Wina w prawie karnym” pozostałych, wskazanych wyżej wymogów dotyczących monografii naukowej odniosę się w dalszej części niniejszej recenzji.

Ocenę monografii pod tytułem „Wina w prawie karnym”, autorstwa dr Magdaleny Kowalewskiej-Łukuć, rozpocznę od wyrażenia opinii na temat wyboru tematu. Na temat winy w prawie karnym zostało na przestrzeni ostatnich kilkadziesiąt lat już wiele napisane, także w polskim piśmiennictwie. Na kilka lat przed opublikowaniem przedmiotowej monografii przez Habilitantkę na polskim rynku wydawniczym ukazały się drukiem dwie monografie dotyczące problematyki winy w prawie karnym. Mam tutaj na uwadze następujące prace: A. Barczak-Oplustil, *Zasada koincydencji winy i czynu w Kodeksie karnym*, Kraków 2016; P. Zakrzewski, *Stopniowanie winy w prawie karnym*, Warszawa 2016. Nie oznacza to, że temat winy w prawie karnym został wyczerpany, a wszelkie wątpliwości rozwiane. Opracowanie Pani dr Magdaleny Kowalewskiej-Łukuć nie jest streszczeniem ani w żaden inny sposób nie powiela analiz zawartych we wspomnianych monografiach, lecz prezentuje temat winy inaczej. Autorka znalazła dla siebie odpowiedni zakres badań tematu winy. Nie pominęła jednak milczeniem istnienia dwóch wspomnianych monografii, lecz w kwestiach wspólnych z jej monografią dokonała rozważań polemicznych. Wybór przez Autorkę tematu jej rozprawy habilitacyjnej uważam za uzasadniony.

We wstępie Autorka dwukrotnie wskazała cel jej pracy, stwierdzając na początku, że „celem jest analiza istoty winy w polskim prawie karnym”, a dalej pisząc, że „jednym z zasadniczych celów niniejszej pracy jest próba poszukiwania ontologicznych podstaw winy i przesłanek jej przypisania, a więc ontologicznych podstaw tego, co w prawie karnym odbywa się na poziomie normatywnym, tj. wartościowania czynu pod kątem winy”. Przy takim

sformułowaniu powstaje pytanie o pozostałe zasadnicze cele i charakter celu wskazanego na początku wstępu. Nadto *próba poszukiwania* (ontologicznych podstaw winy i przesłanek jej przypisania) nie może być celem samym w sobie. Mimo iż cele pracy zostały sformułowane nieco niefortunnie, to należy wyraźnie zaznaczyć, że Autorce udało się je zrealizować. Autorka nie wskazała wykorzystanych metod badawczych, co przez niektórych przedstawicieli polskiej nauki prawa zostałyby zapewne uznane za mankament jej pracy. Ja jednak nie uważam, aby było konieczne pisanie we wstępie o metodach badawczych w przypadku, gdy autor/autorka monografii nie sięga po jakieś nowatorskie bądź nietypowe metody, lecz stosuje metody badawcze typowe i powszechnie stosowane w danej dyscyplinie naukowej. Wszak czytając monografię wiadomo, jaka metoda badawcza została zastosowana. Nie uznaję więc braku wskazania metody badawczej za wadę recenzowanej monografii.

Autorka we wstępie stwierdziła, że „niejako w ramach poszukiwania nowych ścieżek w prawnokarnym dyskursie o winie” przyjęła założenie, iż „celowe dla uchwycenia istoty winy w prawie karnym może być uwzględnienie ustaleń i wniosków dotyczących winy, płynących z innych obszarów nauki”. Trafnie zaakcentowała, że wina nie jest domeną jedynie nauki prawa, lecz pozostaje przedmiotem badań także innych dyscyplin naukowych, takich jak na przykład filozofia, teologia i psychologia. Wskazała też, że przedmiotem badań nad winą oraz procesem jej przypisywania prowadzonych na gruncie filozofii i psychologii jest wina w ogóle (wina jako taka), a zatem ustalenia o istocie winy płynące z tych obszarów nauki są w pewnym sensie pierwotne względem badań i ustaleń prawnokarnych. Poszukiwanie nowych ścieżek w dyskusji o winie z pewnością zasługuje na pochwałę. Dokonanie przez Autorkę analizy istoty winy w prawie karnym z uwzględnieniem ustaleń i wniosków płynących z filozofii, teologii i psychologii również zasługuje na aprobatę. Prowadząc rozważania nad istotą winy i kreując własną koncepcję winy Autorka umiejętnie wykorzystwała swoją wiedzę zarówno z zakresu prawa, jak i z zakresu psychologii. W tym miejscu warto przypomnieć, że Habilitantka jest z wykształcenia nie tylko prawnikiem, ale i psychologiem.

Winnie w innych dyscyplinach naukowych Autorka poświęciła cały rozdział trzeci swej monografii. W kolejnych rozdziałach wnioski płynące z ustaleń filozoficzno-psychologicznych odgrywają istotną rolę. Celem Autorki była analiza istoty winy w prawie karnym. W świetle powyższego nasuwa się uwaga dotycząca sformułowania tytułu monografii. W mojej opinii nie odzwierciedla on w pełni zawartości treściowej monografii. Czytelnik - karnista widząc tytuł „Wina w prawie karnym” spodziewałby się nieco innej treści, w szczególności przedstawienia także struktury przestępstwa i winy jako jej elementu.

Tego w przedmiotowej monografii brak, ale nie jest to wobec niej zarzutem, gdyż Autorka ujęła problematykę winy w inny sposób, co – jak wyżej wskazałam - było trafnym wyborem. Tytuł recenzowanej monografii jest zbyt ogólny. Być może Autorka dążyła do sformułowania jak najbardziej zwięzłego tytułu, co generalnie jest wysoce pożądane. Tytuł byłby jednak lepszy, gdyby w pełni, choć nadal zwięzłe, odzwierciedlał zawartość treściową monografii, odwołując się do istoty winy lub ustaleń filozoficzno-psychologicznych.

Recenzowana monografia liczy 284 strony (271 stron bez bibliografii). W stosunku do wielu innych rozpraw habilitacyjnych z zakresu prawa karnego materialnego, napisanych w ostatnich latach, jest więc bardzo krótka. Czynnikiem ten jednak w żaden sposób jej nie dyskwalifikuje. Recenzowana monografia składa się ze spisu treści, wykazu skrótów, wstępu, sześciu rozdziałów, podsumowania i bibliografii. W podziale treści zastrzeżenia budzi wyodrębnianie swoistych preambuł na początku rozdziałów, jak i niektórych podrozdziałów, zamiast wprowadzenia od razu logicznego podziału na mniejsze jednostki. Treści podane pod tytułami, tworzące w aktualnym kształcie monografii swoiste preambuły, można było zawrzeć w podrozdziale pierwszym, zatytułowanym na przykład „Uwagi wstępne”, „Uwagi wprowadzające” lub „Charakterystyka ogólna”. Autorka zrobiła w pracy ok. 750 przypisów, co nie jest imponującą liczbą w rozprawie habilitacyjnej, jednak w recenzowanej rozprawie niezbędne przypisy zostały zrobione. Krytycznie należy ustosunkować się do numeracji przypisów, która w recenzowanej książce w każdym rozdziale zaczyna się od początku. Nie jest to ani typowa, ani dobra praktyka. Być może nie było to jednak pomysłem samej Autorki, lecz wydawnictwa.

Analizy i rozważania Autorka oparła na około 270 opracowaniach naukowych, co nie jest imponującą liczbą w książce będącej rozprawą habilitacyjną, a nie tylko zwykłą monografią. Powołaną w rozprawie liczbę publikacji naukowych należy jednak uznać za zadowalającą. Spis powołanej literatury Autorka podzieliła na monografie, artykuły i rozdziały w opracowaniach zbiorowych, glosy, komentarze, podręczniki i słowniki. Ponadto Autorka powołała w pracy 13 orzeczeń. Praca nie zawiera wykazu powołanych aktów prawnych, co jednak nie jest jej wadą, gdyż Autorka odwoływała się tylko do kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego, a oba te akty prawne podała w wykazie skrótów. W tej sytuacji umieszczanie w monografii odrębnego wykazu aktów prawnych, zawierającego tylko dwa akty prawne, nie było konieczne. Należy podkreślić, że wśród powołanych opracowań naukowych znajduje się 26 publikacji anglojęzycznych, co jest oczywiście walorem tej pracy. Niestety Autorka nie sięgnęła do publikacji autorów niemieckich w oryginale, lecz powoływała ich poglądy za pośrednictwem polskiej literatury. Powodem tego

był zapewne brak znajomości języka niemieckiego. Zaakcentować należy, że odwołanie się bezpośrednio do literatury niemieckojęzycznej w drugim rozdziale recenzowanej monografii byłoby wysoce pożądane. Należy zaznaczyć, że recenzowana monografia została napisaną poprawną polszczyzną. Autorka właściwie stosuje terminologię prawniczą, a jej styl pisania jest bardzo dobry. Wywody zawarte w pracy są logiczne, a narracja jest spójna.

Podsumowując należy stwierdzić, że ocena strony formalnej recenzowanej monografii wypada zdecydowanie pozytywnie. Odnosząc się do przytoczonej wyżej legalnej definicji monografii naukowej należy stwierdzić, że recenzowana monografia została opatrzona właściwym dla dyscypliny naukowej nauki prawne aparatem naukowym, a w szczególności zawiera przypisy i bibliografię.

Recenzowana monografia została podzielona na sześć rozdziałów (nadto zawiera spis treści, wykaz skrótów, wstęp, podsumowanie i bibliografię), zatytułowanych następująco: Kształtowanie się winy jako przesłanki odpowiedzialności karnej; Dotychczasowe teorie winy w prawie karnym; Wina w innych dyscyplinach naukowych; Koncepcja własna winy w prawie karnym; Pozytywne i negatywne przesłanki przypisania winy w prawie karnym; Funkcje winy w prawie karnym. Zastosowany przez Autorkę podział treści merytorycznych monografii na takie rozdziały jest prawidłowy. Same tytuły rozdziałów również nie budzą zastrzeżeń.

W rozdziale pierwszym Autorka przedstawiła ewolucję winy jako przesłanki odpowiedzialności karnej. Zarysowanie na początku monografii historii kształtowania się winy w prawie karnym było jak najbardziej uzasadnione. W pierwszym podrozdziale Autorka ukazała przejście od odpowiedzialności obiektywnej do załączków subiektywizmu. Zawartość drugiego podrozdziału odpowiada jego tytułowi: *Zasada versanti in re illicita i dolus indirectus* – między subiektywnym i obiektywnym przypisaniem odpowiedzialności karnej. W kolejnych podrozdziałach Autorka opisała elementy zawinienia w największych kodyfikacjach okresu oświecenia, próby zdefiniowania pojęcia winy oraz rozwój pojęcia winy w prawie polskim. Poruszone zagadnienia ujęła w odpowiedni sposób.

Drugi rozdział monografii poświęcony został dotychczasowym teoriom winy w prawie karnym. Przedstawia on teorie winy w następującej – trzeba dodać, że poprawnej – kolejności: psychologiczna teoria winy; normatywne teorie winy; relacyjna teoria winy; funkcjonalna teoria winy; dyskursywna teoria winy. Poszczególne teorie winy Autorka zaprezentowała umiejętnie, często opatrując poglądy przytaczane z literatury własnym komentarzem.

Przedmiotem trzeciego rozdziału monografii jest wina w innych dyscyplinach naukowych. W pierwszym podrozdziale przedstawione zostały problemy i ograniczenia metodologiczne. Kolejne podrozdziały dotyczą wina w filozofii, wina w teologii oraz wina w kontekście determinizmu i indeterminizmu. Następny podrozdział przedstawia próbę podważenia sprawstwa, odpowiedzialności i wina przez ustalenia neuropsychologii i neurofilozofii, a kolejny - wolną wolę w kontekście możliwości przypisania wina. Siódmy podrozdział prezentuje koncepcję reaktywnych postaw P. Strawsona i konstruktywny sentymentalizm J. Prinza. Ósmy podrozdział zawiera atrybucję wina i odpowiedzialności w badaniach i teorii B. Weinerja. Ostatni podrozdział przedstawia model procesu przypisywania wina, a w nim warunek kognitywny, warunek kontroli i konkluzję własną Autorki. Zarówno kolejność podrozdziałów, jak i sposób prezentacji zagadnień są prawidłowe. Wnioski wyciągane przez Autorkę nie budzą zastrzeżeń. Należy nadmienić, że rozważania zawarte w tym rozdziale zostały – z oczywistych względów – oparte przede wszystkim na literaturze z zakresu filozofii i psychologii. Pisząc ten rozdział Autorka sięgnęła też po literaturę anglojęzyczną, co było wysoce pożądane i jak najbardziej uzasadnione.

W rozdziale czwartym monografii Autorka przedstawiła własną koncepcję wina w prawie karnym. Najpierw zaprezentowała swe robocze ujęcie wina, potem przesłanki przypisania wina i jej pełne ujęcie, a następnie skonfrontowała ujęcie własne wina z dotychczasowymi teoriami wina. Autorka, przenosząc ustalenia filozoficzno-psychologiczne na grunt prawnokarny, doszła do wniosku, że wina w prawie karnym jest „zarzutem, tzn. mającą komponent emocjonalny i komponent poznawczy oceną czynu sprawcy, dokonywaną w oparciu o stwierdzenie ziszczenia się w nim warunku kognitywnego i warunku kontroli”. Warunek kognitywny został przez Autorkę zdefiniowany jako możliwość rozpoznania przez sprawcę znaczenia jego czynu, która to możliwość warunkowana jest stanem świadomości podmiotu i prawidłowością przebiegu jego procesów poznawczych. Zdaniem Autorki warunek kontroli nabudowany jest na warunku kognitywnym i dotyczy relacji między czynem a wolą sprawcy. Autorka wysnuła również wniosek, że zakreślone przez nią ujęcie wina koresponduje w znacznym stopniu z czystą normatywną teorią wina. Wniosek ten jest niewątpliwie trafny. Autorka podkreśliła przy tym, że zdefiniowanie wina jako zarzutu czynionego sprawcy „skonkretyzowane zostaje jednak wyraźnie przez wymóg ziszczenia się warunku kognitywnego i warunku kontroli”. Jej zdaniem konkretyzacja ta „pozwala chyba na uniknięcie większości zarzutów wysuwanych przeciwko czystej normatywnej teorii wina”, a także „zdaje się znajdować silne oparcie w ustaleniach płynących z rozważań filozoficznych i psychologicznych nad procesem przypisywania, a w konsekwencji także nad jej istotą”. Dalej

Autorka trafnie stwierdziła, że jej własne ujęcie winy nie jest jakąś nową teorią winy. Według Autorki ujęcie winy z wykorzystaniem warunku kognitywnego i warunku kontroli potwierdza słuszność założeń czystej normatywnej teorii winy i dostarcza kolejnych argumentów przemawiających na jej rzecz.

Piąty rozdział monografii dotyczy pozytywnych i negatywnych przesłanek przypisania winy w prawie karnym. Autorka poddała w nim analizie następujące przesłanki: niepoczytalność, dojrzałość, błąd i stan wyższej konieczności. Następnie zajęła się problematyką pozaustawowych okoliczności wyłączających winę. Należy zauważyć, że wśród uregulowanych w kodeksie karnym okoliczności wyłączających winę Autorka pominęła działanie na rozkaz przełożonego w wojsku (art. 318 k.k.). Należy jednak przy tym dodać, że niektórzy przedstawiciele polskiej doktryny prawa karnego uznają tę okoliczność za wyłączającą bezprawność, a nie winę. Być może Autorka też tak uważa. Niezależnie jednak od poglądu Autorki w tej kwestii należało choćby krótko wyjaśnić, dlaczego analiza kodeksowych konstrukcji wyłączających winę będzie przeprowadzona z pominięciem instytucji uregulowanej w art. 318 k.k. W podrozdziale piątym, dotyczącym problematyki pozaustawowych okoliczności wyłączających winę, Autorka bez żadnej dyskusji przyjęła, że w polskiej nauce prawa karnego akceptowane są kontratypy pozaustawowe. Tymczasem polska doktryna prawa karnego jest w tej kwestii podzielona i część spośród jej przedstawicieli stanowczo odrzuca możliwość funkcjonowania kontratypów pozaustawowych (zob. np. F. Ciepły, *O kontratypie sztuki*, „Prokuratura i Prawo” 2015, nr 10). W efekcie rozważań Autorka opowiedziała się za uznaniem pozaustawowych okoliczności wyłączających winę. Stwierdziła m.in., że „utożsamiając możliwość przypisania sprawcy winy ze spełnieniem się w jego czynie warunku kognitywnego i warunku kontroli, nie można wykluczyć również innych, tj. pozakodeksowych, przesłanek winy”. Podkreśliła także, iż rozważania przeprowadzone w rozdziale piątym potwierdziły postawioną wcześniej tezę, że warunek kognitywny i warunek kontroli, konstytuujące winę, są syntezą jej poszczególnych przesłanek. Odnosząc się do rozważań i analiz przeprowadzonych przez Autorkę w rozdziale piątym monografii należy stwierdzić, że są one na wysokim poziomie merytorycznym.

W ostatnim rozdziale monografii Autorka dokonała analizy funkcji winy w prawie karnym. W pierwszym podrozdziale, poświęconym legitymizacyjnej funkcji winy, poruszyła m.in. zagadnienie domniemania winy w prawie karnym materialnym oraz problematykę koincydencji czasowej czynu i winy. W drugim podrozdziale zajęła się limitującą funkcją winy, analizując m.in. zagadnienie stopniowania winy. Prowadząc rozważania nad domniemaniem winy w prawie karnym materialnym Autorka, z odwołaniem do art. 5 k.p.k.,

stwierdziła, że domniemanie niewinności (w prawie karnym procesowym) jest „domniemaniem prawnym, które upada wraz z uprawomocnieniem się wyroku skazującego”. Należy zauważyć, że domniemanie niewinności zostaje obalone nie tylko przez prawomocny wyrok skazujący, ale również przez prawomocny wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne (zob. np. D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, LEX/el 2022, komentarz do art. 5, pkt 3). W efekcie analiz Autorka zaproponowała rozważenie zmiany brzmienia art. 1 § 3 k.k., w taki sposób, aby zasada winy została w nim ujęta w sposób pozytywny. Jej zdaniem na uwagę zasługuje w tym zakresie projekt kodeksu karnego z 1989 r., w którym zasada winy została ujęta następująco: „Odpowiedzialności karnej podlega sprawca czynu zabronionego tylko wtedy, jeżeli w chwili czynu można było od niego wymagać zachowania się zgodnego z prawem”. Propozycja Autorki jest z pewnością warta rozważenia, choć mnie osobiście podana argumentacja nie przekonuje. Analizując zagadnienie koincydencji czasowej czasu i winy, Autorka uznała za przekonującą argumentację A. Barczak-Oplustil (podaną w monografii pod tytułem *Zasada koincydencji winy i czynu w Kodeksie karnym*, Kraków 2016) na rzecz szerokiego ujmowania zasady koincydencji. W podsumowaniu analiz zawartych w rozdziale szóstym Autorka stwierdziła m.in., że rozważenia wymaga takie sformułowanie zasady winy w kodeksie karnym, które wyraźnie pozwoliłoby na szerokie ujęcie zasady koincydencji czasowej winy i czynu. Niestety nie zadała sobie trudu zaproponowania odpowiedniego brzmienia przepisu.

W podsumowaniu Autorka zwięźle zawarła najważniejsze wnioski, płynące z wcześniejszych analiz i rozważań. Ponownie podała m.in. własne ujęcie winy, definiując winę jako „zarzut czyniony sprawcy ze względu na popełnienie przezeń czynu zabronionego, w sytuacji gdy sprawca ten miał możliwość prawidłowego rozeznania znaczenia tegoż czynu (warunek kognitywny) oraz możliwość suwerennego nim pokierowania (warunek kontroli), czyli gdy jego wola i świadomość pozostawały niezakłócone”. Należy zwrócić uwagę, że w ostatnim członie tej definicji powinna zostać zmieniona kolejność, a mianowicie zamiast *wola i świadomość* powinno być *świadomość i wola*. Wszak, jak wcześniej Autorka wywiodła, „wina jest pewnym emocjonalno-poznawczym sądem powstającym w procesie oceny jakiegoś czynu. Podstawą tego sądu jest zaś stwierdzenie ziszczenia się warunku kognitywnego i warunku kontroli. Pierwszy dotyczy stanu świadomości ocenianego podmiotu, drugi stanu jego woli”. Autorka podkreśliła m.in., że warunek kognitywny i warunek kontroli są syntezą przesłanek przypisania winy. Nadto Autorka zasadnie zaznaczyła, że jej własne ujęcie winy, po skonfrontowaniu go z dotychczasowymi teoriami

winy funkcjonującymi w prawie karnym, okazało się w zasadniczych punktach zgodne z założeniami czystej normatywnej teorii winy. Trafnie przy tym stwierdziła, że „Nie wydaje się jednak, by podjęte w niniejszej pracy rozważania były w związku z tym zupełnie zbędne czy jałowe”. Również w mojej opinii tak jest. Autorka słusznie stwierdziła, że „Sformułowanie argumentu na rzecz jednej z funkcjonujących teorii, argumentu mającego uzasadnienie pochodzące z zupełnie innego obszaru nauki, a nadto argumentu opartego na weryfikowalnych tezach, być może przyczyni się choć w najmniejszym stopniu do pewnego postępu w karnistycznych badaniach nad winą”.

Odnośnie do oceny przedmiotowej monografii pod względem merytorycznym należy nadto stwierdzić, że tezy zaprezentowane przez Autorkę są generalnie poprawne, a wnioskowanie jest prawidłowe. Należy przy tym podkreślić, że Autorka wykazała się bardzo dobrą znajomością prawa karnego, umiejętnością abstrakcyjnego myślenia oraz zdolnością do samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Należy też zaznaczyć, że Autorka nie pomijała milczeniem kwestii kontrowersyjnych, lecz umiejętnie powoływała różne poglądy wyrażone w literaturze. Warto również zaakcentować, że Autorka ustosunkowując się krytycznie do poglądów innych autorów czyniła to w sposób wysoce kulturalny, co dobrze świadczy o jej kulturze osobistej i dojrzałości naukowej.

Mając na uwadze zacytowaną wyżej legalną definicję monografii naukowej należy wyraźnie stwierdzić, że monografia autorstwa dr Magdaleny Kowalewskiej-Łukuć pod tytułem „Wina w prawie karnym” przedstawia w sposób oryginalny i twórczy zagadnienie, które jest zagadnieniem naukowym. Tym samym, biorąc pod uwagę stwierdzone wyżej spełnienie kryterium opatrzenia publikacji książkowej właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym, należy jasno stwierdzić, że monografia autorstwa dr Magdaleny Kowalewskiej-Łukuć pod tytułem „Wina w prawie karnym” jest monografią naukową.

Podsumowując ocenę monografii Pani dr Magdaleny Kowalewskiej-Łukuć zatytułowaną „Wina w prawie karnym” pod względem spełnienia przesłanki nadania stopnia doktora habilitowanego, określonej w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a p.s.w.n., stwierdzam, że monografia autorstwa dr Magdaleny Kowalewskiej-Łukuć zatytułowana „Wina w prawie karnym” stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej nauki prawne.

4.2. Ocena pozostałych osiągnięć naukowych

Odnosnie do drugiej z przesłanek warunkujących nadanie stopnia doktora habilitowanego, określonej w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n., Rada Doskonałości Naukowej wskazała m.in.: „Nadto, należy zwrócić uwagę, że w omawianym przepisie mowa jest o osiągnięciach. Oznacza to, że warunkiem nadania stopnia doktora habilitowanego jest przedłożenie do oceny co najmniej dwóch osiągnięć, które spełniają kryterium istotnego wkładu w rozwój określonej dyscypliny” (zob. *Postępowania dotyczące nadawania stopnia doktora habilitowanego. Poradnik aktualizowany* (ostatnia aktualizacja: 5 sierpnia 2021 r.), s. 12, <https://www.rdn.gov.pl/dobre-praktyki.poradnik-postepowania-dotyczace-nadawania-stopnia-doktora-habilitowanego.html>). Mając powyższe na uwadze, poniżej dokonam oceny, czy Habilitantka posiada w swoim dorobku jeszcze co najmniej jedno (oprócz zrecenzowanej wyżej monografii) osiągnięcie naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej nauki prawne.

Zagadnienia podejmowane przez Habilitantkę w pracach naukowych można podzielić na pięć obszarów badawczych. Najobszerniejszy z nich obejmuje zagadnienia związane z subiektywnymi aspektami odpowiedzialności karnej. Prowadząc badania naukowe w tym zakresie Autorka łączyła swą wiedzę z zakresu prawa karnego i psychologii. Takie ukierunkowanie badań było naturalną konsekwencją jej wykształcenia. W tym miejscu należy przypomnieć, że Pani dr Magdalena Kowalewska-Łukuć jest z wykształcenia prawnikiem i psychologiem. Do wspomnianego obszaru badawczego należy sporo publikacji naukowych Autorki, m.in. rozprawa doktorska (opublikowana w 2015 r. w formie monografii zatytułowanej *Zamiar ewentualny w świetle psychologii*), zrecenzowana wyżej monografia pod tytułem *Wina w prawie karnym* oraz tekst zatytułowany *Kryteria i sposób stopniowania uszczerbków na zdrowiu w kontekście znamion strony podmiotowej czynu zabronionego* (opublikowany jako rozdział w pracy zbiorowej pod tytułem *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Aspekty prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, red. D. Semków, Warszawa 2018). Drugi obszar działalności badawczej Habilitantki dotyczy problematyki form przestępnego współdziałania. Należy zaliczyć do niego m.in. opracowanie naukowe w formie rozdziału w pracy zbiorowej, zatytułowanego *Odpowiedzialność karna komornika za przestępne współdziałanie w popełnieniu przestępstwa z art. 231 § 1 k.k.* (opublikowany w monografii o tytule *Nowy model zawodu komornika sądowego i finansowania egzekucji sądowej*, red. A. Góra-Błaszczkowska, K. Flaga-Gieruszyńska, I. Gil, Sopot 2018). Trzeci obszar badawczy Habilitantki obejmuje zagadnienia związane z dyrektywami sądowego wymiaru kary. Wymiernym rezultatem prowadzenia przez Habilitantkę badań naukowych w tym obszarze jest m.in. artykuł naukowy pod tytułem *Ogólne dyrektywy wymiaru kary*

(opublikowany w czasopiśmie „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 9). Do odrębnego obszaru badawczego należy zaliczyć prace naukowe, w których Autorka łączyła zagadnienia z zakresu prawa karnego materialnego z zagadnieniami z zakresu prawa karnego procesowego i prawa karnego wykonawczego. Do tych prac należą m.in. następujące opracowania: *Tryb ścigania przestępstwa w przypadku zbiegu przepisów ustawy* (opublikowane w pracy zbiorowej pod tytułem *Professor Marian Cieślak – osoba, dzieło, kontynuacje*, red. W. Cieślak, S. Steinborn, Warszawa 2013) oraz *Warunkowe przedterminowe zwolnienie jako możliwa ścieżka resocjalizacji* (opublikowane w monografii zatytułowanej *Karanie, terapia, resocjalizacja. W poszukiwaniu najlepszych rozwiązań*, red. M. Kowalczyk, D. Mackojć, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2021). W dorobku naukowym Habilitantki są również publikacje dotyczące aktualnie diskutowanych problemów i bieżących nowelizacji kodeksu karnego. Reagowanie przez Habilitantkę w ten sposób na aktualne problemy prawa karnego należy wyrażnie pochwalić. Do przedmiotowych publikacji należy m.in. opracowanie pod tytułem *Kara ograniczenia wolności w perspektywie projektowanych zmian polskiego kodeksu karnego* (opublikowane jako rozdział w monografii pod tytułem *Reforma systemu sankcji w austriackim, niemieckim i polskim prawie karnym*, red. M. Małolepszy, Warszawa 2015) oraz artykuł naukowy pod tytułem *Wytwarzanie lub obrót dopalaczami jako czyn z art. 165 § 1 pkt 2 k.k.* (opublikowany w czasopiśmie „Acta Iuris Stetinensis” 2018, nr 2). W świetle powyższego należy stwierdzić, że dorobek naukowy Pani dr Magdaleny Kowalewskiej-Łukuć obejmuje opracowania naukowe o zróżnicowanej tematyce. Jest to oczywiście dużą zaletą tego dorobku.

Wśród publikacji naukowych Habilitantki bardzo dobry jest m.in. artykuł pod tytułem *Złożenie przez świadka fałszywych zeznań w sytuacji jego niewiedzy o prawie do odmowy składania zeznań lub uchylecia się od odpowiedzi na pytanie a możliwość pociągnięcia go do odpowiedzialności karnej*, opublikowany w czasopiśmie „Państwo i Prawo” 2019, nr 12. Habilitantka jest współautorką tego artykułu. Z oświadczenia złożonego przez drugiego współautora i załączonego do przedstawionej mi dokumentacji wynika, że udział tego współautora „polegał na sformułowaniu części w tej pracy rozważań oraz płynących z nich wniosków. Swój udział określiłam na poziomie 50%”. Nie wiadomo więc, które części rozważań i które wnioski były rozważaniami i wnioskami Habilitantki. Innymi słowy, nie został wyodrębniony indywidualny, merytoryczny udział Habilitantki w powstaniu tego artykułu naukowego. W przedmiotowej kwestii należy mieć na uwadze aktualne wytyczne Rady Doskonałości Naukowej, która wskazała, że: „Przedłożone osiągnięcia mogą stanowić przy tym część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest

indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Konieczne zatem jest, w przypadku prac współautorskich, wyodrębnienie indywidualnego, merytorycznego udziału tej osoby w powstanie danej pracy, co jest warunkiem dokonania oceny osobistych osiągnięć stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny” (zob. *Postępowania dotyczące nadawania stopnia doktora habilitowanego. Poradnik aktualizowany* (ostatnia aktualizacja: 5 sierpnia 2021 r.), s. 14, <https://www.rdn.gov.pl/dobre-praktyki.poradnik-postepowania-dotyczace-nadawania-stopnia-doktora-habilitowanego.html>). Ergo przedmiotowy artykuł naukowy nie może zostać uznany za jedno z osiągnięć naukowych, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n.

W dorobku naukowym Habilitantki jest jednak sporo innych dobrych i wartościowych publikacji naukowych. Nie jest więc trudno znaleźć wśród nich co najmniej jedno (oprócz zrecenzowanej wyżej monografii) osiągnięcie naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej nauki prawne. Za takie osiągnięcie może być z pewnością uznany artykuł naukowy pod tytułem *Sprawstwo polecające a przymus psychiczny*, opublikowany w czasopiśmie „Przegląd Sądowy” 2019, nr 5. Habilitantka rzetelnie odnotowała, że problem działania sprawcy wykonującego czyn zabroniony pod wpływem przymusu psychicznego zauważył A. Zoll. Wspomniała też o relewantnych wypowiedziach J. Giezka i Ł. Pohla. Poruszone przez nią zagadnienie nie stanowi więc zupełnego *novum*. Należy jednak podkreślić, że to właśnie Habilitantka poddała przedmiotowy problem dokładnej analizie. W jej efekcie Habilitantka trafnie stwierdziła, że „skoro nie można wykluczyć sytuacji, w których polecenie wykonania czynu zabronionego jest na tyle kategoryczne, a łączący poleceniodawcę i poleceniobiorcę stosunek uzależnienia na tyle silny, że mogą być uznane za przymus psychiczny, to nie można wykluczyć sytuacji, że sprawcy wykonawczemu nie będzie można przypisać winy. W konsekwencji, sprawca wykonawczy, mimo wykonania poleconego mu czynu zabronionego, nie ponosiłby zań odpowiedzialności karnej, właśnie ze względu na wyłączenie jego winy”. Nie budzi wątpliwości teza Autorki, że ograniczenie przez przymus psychiczny suwerenności woli sprawcy wykonawczego jest stopniowalne, ponieważ siła stosunku uzależnienia i siła polecenia może być różna. Trafnie Autorka wywiodła, że „możliwe są i takie sytuacje, w których przymus wywierany na osobę sprawcy wykonawczego nie będzie na tyle silny, by uznać, że jego wola w czasie popełnienia czynu była w pełni niesuwerenna, ale będzie już na tyle silny, by stwierdzić, że istotnie ograniczał pełną suwerenność woli sprawcy”. Trafnie też przyjęła, iż należałoby wówczas uznać, że stopień winy sprawcy jest ograniczony, a okoliczność ta powinna znaleźć odzwierciedlenie na płaszczyźnie wymiaru kary wymierzanej takiemu sprawcy.

Odnosząc się do pozostałych publikacji naukowych Habilitantki, chciałabym podkreślić, że z zainteresowaniem czytałam m.in. artykuł naukowy zatytułowany *Przestępstwa z zapomnienia* („Prokuratura i Prawo” 2015, nr 3). Jest to bardzo ciekawy tekst naukowy. Autorka, wykorzystując ustalenia z zakresu psychologii dotyczące mechanizmu zapominania, dokonała w nim przeglądu i weryfikacji poglądów doktryny prawa karnego w kwestii przestępstw będących efektem zapomnienia oraz podjęła próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie o możliwy kształt strony podmiotowej tzw. przestępstw z zapomnienia. Bardzo dobry jest artykuł na temat strony podmiotowej pomocnictwa przez zaniechanie (*Strona podmiotowa pomocnictwa przez zaniechanie (uwagi o statusie form przestępnego współdziałania w popełnieniu przestępstwa)*), „Państwo i Prawo” 2018, nr 1). Bardzo dobry i poruszający wysoce aktualną problematykę jest artykuł naukowy pod tytułem *Konfiskata rozszerzona oraz przepadek przedsiębiorstwa – kilka refleksji po roku obowiązywania znowelizowanych przepisów kodeksu karnego* („Palestra” 2018, nr 9). Również te prace naukowe stanowią znaczny wkład Habilitantki w rozwój dyscypliny nauki prawne.

Na podstawie powyższego stwierdzam, że Pani dr Magdalena Kowalewska-Łukuć posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne, w tym co najmniej jedną 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a p.s.w.n. Tym samym Pani dr Magdalena Kowalewska-Łukuć spełnia warunek nadania stopnia doktora habilitowanego określony w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n.

5. Ocena aktywności naukowej Habilitantki

Zgodnie z art. 219 ust. 1 p.s.w.n. jednym z warunków (warunkiem określonym w punkcie 3 tego przepisu) nadania stopnia doktora habilitowanego jest wykazywanie się przez osobę ubiegającą się o ten stopień istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Jednocześnie art. 221 ust. 8 p.s.w.n. stanowi, że recenzenci oceniają, czy osiągnięcia naukowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2, i przygotowują recenzje. Rada Doskonałości Naukowej

wskazała, że z tego przepisu „wynika jednoznacznie, że sformułowanie konkluzji opinii recenzenta, pozytywnej albo negatywnej, może być podyktowane wyłącznie oceną osiągnięć naukowych wskazanych przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora habilitowanego jako mających stanowić znaczący wkład w rozwój określonej dyscypliny. (...) Brak jest natomiast podstaw, by recenzenci – formułując ostateczną konkluzję swoich opinii – mogli brać pod uwagę inne aspekty niż wyżej wskazane. W konsekwencji tego na przedmiotową opinię nie powinna wpływać ocena, czy osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej, jak i ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych, czy też popularyzujących naukę” (*Recenzje w postępowaniach o awans naukowy. Poradnik*, 2022 r., s. 11-12, <https://www.rdn.gov.pl/dobre-praktyki.poradnik-recenzje-w-postepowaniach-o-awans-naukowy.html>).

Mając powyższe na uwadze, moja konkluzja będzie oczywiście podyktowana wyłącznie oceną osiągnięć naukowych Habilitantki, a w niniejszej recenzji nie będę dokonywać oceny osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących naukę. Z przepisu art. 221 ust. 8 p.s.w.n. wynika, że obowiązkiem recenzenta nie jest dokonywanie oceny, czy osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wykazuje się istotną aktywnością naukową, określoną w art. 219 ust. 1 pkt 3 p.s.w.n. Jednak z uwagi na to, że komisja habilitacyjna, której jestem członkiem będzie musiała dokonać oceny spełnienia przez Panią dr Magdalenę Kowalewską-Łukuć warunku przewidzianego w art. 219 ust. 1 pkt 3 p.s.w.n. w niniejszej recenzji dokonam również oceny, czy Habilitantka wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Najważniejszym przejawem aktywności naukowej są oczywiście publikacje naukowe. Pani dr Magdalena Kowalewska-Łukuć posiada w swym dorobku naukowym 3 monografie (w tym monografię, której podstawę stanowiła rozprawa doktorska i zrecenzowaną wyżej monografię o tytule „Wina w prawie karnym”), 17 rozdziałów w monografiach naukowych (w tym 6 opublikowanych przed uzyskaniem stopnia doktora) oraz 25 artykułów naukowych (w tym 4 opublikowane przed uzyskaniem stopnia doktora), w tym 3 glosy. Jej dorobek naukowy składa się więc z 45 publikacji naukowych, z czego 12 publikacji zostało napisanych we współautorstwie.

Należy docenić dużą liczbę publikacji w postaci artykułów naukowych. Należy też zaznaczyć, że wśród publikacji naukowych Habilitantki są artykuły opublikowane w

renomowanych czasopismach naukowych, takich jak: „Państwo i Prawo” (4 artykuły, z czego 2 we współautorstwie), „Prokuratura i Prawo” (2 artykuły), „Przegląd Sądowy” (1 artykuł).

Należy podkreślić, że Habilitantka ma 4 publikacje w języku angielskim, opublikowane za granicą, co oczywiście wpływa znacząco pozytywnie na ocenę jej aktywności naukowej. Dwie z nich stanowią rozdziały w monografiach naukowych, opublikowanych w Niemczech przez wydawnictwo Peter Lang. Dwie pozostałe prace anglojęzyczne zostały opublikowane w wersji elektronicznej w czasopismach *open access*, co dodatkowo zwiększa ich znaczenie.

Aktywność naukowa Habilitantki wyraża się także w udziale w konferencjach naukowych oraz udziale w projektach badawczych. Habilitantka wygłosiła referat na 13 ogólnopolskich konferencjach naukowych (w tym 5 przed uzyskaniem stopnia doktora) i na 1 międzynarodowej konferencji naukowej (konferencja polsko-niemiecko-austriacka, Uniwersytet Europejski Viadrina, Frankfurt nad Odrą, 2014 rok). Z informacji podanych w autoreferacie wynika, że Habilitantka uczestniczyła w 7 projektach naukowych (w tym 2 na WPiA Uniwersytetu Szczecińskiego, 2 w ramach badań naukowych zleconych przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 1 w ramach grantu naukowego z NCN w konkursie SONATA – udział w charakterze wykonawcy, 1 we współpracy WPiA UAM i Uniwersytetu w Bolonii oraz 1 w ramach programu *The ARROW Project – „Improvement of Research and Innovation Skills in Mongolian Universities”*).

Przejawem aktywności naukowej Habilitantki jest również wykonanie 2 recenzji wydawniczych artykułów naukowych, zgłoszonych do opublikowania w polskich czasopismach naukowych („Przegląd Prawniczy UW” i „Probacja”).

Z przedstawionej mi dokumentacji nie wynika, aby Habilitantka odbyła jakiś staż zagraniczny, choćby staż dydaktyczny lub staż dydaktyczno-naukowy w ramach programu Erasmus+. Wnioskuje więc, że Habilitantka żadnego takiego stażu nie odbyła. Odbycie takiego stażu nie jest jednak bezwzględnie konieczne dla uznania aktywności naukowej za istotną.

Podsumowując, w mojej opinii Pani dr Magdalena Kowalewska-Łukuć wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni.

6. Konkluzja

Podsumowując, w mojej ocenie osiągnięcia naukowe Pani dr Magdaleny Kowalewskiej-Łukuć odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n.

Stwierdzam, że Pani dr Magdalena Kowalewska-Łukuć posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne, w tym co najmniej jedną 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a p.s.w.n. Tym samym Pani dr Magdalena Kowalewska-Łukuć spełnia warunek nadania stopnia doktora habilitowanego określony w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n.

Gratyanne Bauask